

Turf-Fietstocht Terheijden / Wagenberg e.o

De Terheijdense Antonius Abt kerk, een nationaal monument, is grotendeels gefinancierd door opbrengsten uit turfwinning in de huidige Laak en Terheijdense Binnenpolder. Dit mogen wij althans aannemen vanwege het gegeven dat een degelijk stenen gebouw een behoorlijke financiële investering moet zijn geweest. We moeten hiervoor terug naar de late middeleeuwen. De economische bron destijds was de winning van turf door enkele grote investeerders.

Start fietstocht bij molen De Arend coördinaten:
51.38.747 en 4.44.729

Hier stond indertijd een kraan die turf overlaadde vanuit de waterplas of wiel, genaamd Molenweel toen Kraanweel, vanaf de turfvletten naar de grotere boten die in een kleine zijarm van de Mark naast de huidige molen lagen.

U gaat in noordelijke richting met in de verte Wagenberg. De Molenstraat (en verder Moerdijkseweg genaamd) is van oorsprong een Zeedijk aangelegd omstreeks 1390 dwars door het toenmalig veengebied naar het hoger gelegen Wagenberg. De bochten in deze weg zijn later ontstaan na dijkdoorbraken vanwege hoge vloed van de zee. Na de grote Elisabethsvloed van 1421 is het westen van de provincie van lieverlee opnieuw ingedijkt en is de naam Zeedijk vervallen.

Door de aanleg van genoemde Zeedijk is het gebied "De Laak", die u van hieruit ten noordwesten ziet liggen, afgescheiden van de Binnenpolder. Ook daar is turf gewonnen en ligt nu heel diep t.o.v. het NAP.

Na c.a. 300 m vanaf de molen rechtsaf het Molenpad aflopen, coördinaten: 51.38.887 en 4.44.15. Hoe diep het hier is kunt u zien aan de NAP meter onder het voetbruggetje. Met de Watersnood 1953 heeft hier op de Moerdijkseweg het water nog 70 cm boven NAP gestaan.

Aan het eind van het Molenpad gaat u rechtsaf de Lageweg in. U ziet hier woning 't Jagertje vroeger een café waar de mensen uitrustten die de vletten met turf vanuit de Zegge (nu Binnenpolder) naar de overslag in de Molenweel trokken. De Vaartkantsevliet werd destijds de Vletvaart genoemd. Links en rechts van deze vliet lagen jaagpaden: de Hoge en de Lage Vaartkant. Coördinaten 51.38.914 en 4.44.895.

Hier gaat de Vaartkantsevliet onder de Lageweg door in noordoostelijke richting tot aan een weel in de Helkantsedijk slechts onderbroken door de A59-Maasroute. Coördinaten 51.38.784 en 4.44.996.

Het is een van de best bewaard gebleven turfvaarten in West Brabant!

U gaat verder de Lageweg in richting Terheijden tot het bruggetje over de Ruitersvaart. Vanaf hier heeft u een mooi zicht op de molen en de Molenweel. Coördinaten 51.38.795 en 4.44.987.

We keren om en gaan in noordelijke richting naar Wagenberg. Na een haakse bocht naar rechts gaan we rechtdoor het fietspad op. Dit pad blijven volgen tot we uitkomen tegen de N285, coördinaten 51.39.606 en 4.45.360.

Hier gaat de Vaartkantsevliet onder de N285 door. Daar stond tot 1953 een klein boerderijtje met een zogenaamde vlonder (balkje over het water). Na de Watersnood is het huisje onbewoonbaar geworden, een appelboom nabij de slagboom was tot 2008 een laatste herinnering hieraan.

U gaat terug tot aan het gemaaltje. Daar lag vroeger een brug over de Vaartkantsevliet met een sluis. Ook nu is de verschillende waterhoogten aan weerskanten van het gemaaltje duidelijk te zien.

Via de Kerkstraat, nog voor een deel onverhard, gaan we rechtsaf het viaduct over tot aan Wagenstraat nr. 56 en 58, coördinaten 521,39.908 en 4.45.677. Hier kruisen we weer de Vaartkantsevliet vliet. Op deze plaats lag tot na de oorlog een brug.

Bij het bankje hoek Wagenstraat / Scheerbiesstraat coördinaten 51.39.739 en 4.46.307 zien we de Ruitersvaart weer die we bij het bruggetje in de Lageweg (Terheijden Molenweel) zagen. Vanaf hier loopt hij langzaam langs de Scheerbiesstraat dood.

We gaan aan het eind van de Scheerbiesstraat linksaf om via de watertoren de Brandestraat in te gaan richting Wagenberg. Deze straat herinnert aan het afbranden van de hei alvorens de turf te kunnen gaan steken.

De Brandestraat was tot 1815 de grens Brabant / Holland en tot 1997 de gemeentegrens Terheijden met Hoge en Lage Zwaluwe. Halverwege zien we weer de Vaartkantsevliet, coördinaten 51.40.297 en 4.45.853. Links in de verte is de toren van de Terheijdense kerk te zien. Daar vandaan komt de vaart vanaf 't Jagertje en gaat rechts door de Helkant tot in de weel aan de Helkantsedijk.

We vervolgen de Brandestraat en gaan bij de rotonde rechtdoor richting Zevenbergen. Rechts in de polder ligt de Zoutendijk, een verwijzing naar de turftijd. Bij coördinaten 51.398.16 en 4.43.680 ziet u de hoek van de Reevliet (naar wij vermoeden tevens een turfvaart) vanaf de Blauwe Sluis via de Reesloot naar Zevenbergen. Deze laatste vliet is gegraven in 1474 op de grens van Holland en Brabant. Hierlangs zou de turf naar de zoutketen in Zevenbergen vervoerd worden.

We steken links over bij de kruising Zwaluwse Pootweg en gaan de Hoevenseweg in. Deze in elkaars verlengde liggende polderwegen dateren uit late middeleeuwen en werden toen Heer Willemsdijk genoemd, naar Willem van Duvenvoorde die in de 14e eeuw 'Hofstede Wagenbergh' bezat. Links van de Hoevenseweg ligt het gebied de Zuidveren, vroeger 'zoutveeren' genoemd. Ook een verwijzing naar de turftijd.

Ga de Hoevenseweg uit, sla rechtsaf de Withuisstraat in om via de Moerdijkseweg weer terug naar de molen in Terheijden te komen.

Samenstelling:

Heemkundekring "De Vlassel".